

dr hab. Barbara KRYK, prof. US

Wydział Nauk Ekonomicznych i Zarządzania, Uniwersytet Szczeciński

e-mail: krykb@wneiz.pl

DOI: 10.15290/ose.2017.04.88.07

UJAWNIEŃ ŚRODOWISKOWE W WYBRANYCH DOKUMENTACH GIEŁDOWYCH SPÓŁEK ENERGETYCZNYCH

Streszczenie

Informacje środowiskowe w sprawozdaniach finansowych są niewystarczające do potrzeb zarządczych, dlatego w tym zakresie jest niezbędne raportowanie niefinansowe. Najczęściej do tego są wykorzystywane sprawozdania z działalności (SzD) i raporty CSR/środowiskowe. Stąd celem artykułu jest analiza zakresu informacji środowiskowych ujawnianych przez giełdowe spółki energetyczne w SzD po wprowadzeniu KSR numer 9 i w raportach/sprawozdaniach środowiskowych pod kątem ich porównywalności (wewnątrzpodmiotowej i międzypodmiotowej) w kontekście wywiązywania się ze zobowiązań sprawozdawczych w tym zakresie. Okres badawczy to lata 2014-2016. W części wprowadzającej zastosowano metodę studiów literaturowych i aktów prawnych, a w empirycznej – analizę sprawozdań i raportów wybranych podmiotów, a także podejście indukcyjne przejawiające się w uogólnieniu wniosków wynikających z badań. Umożliwiło to wskazanie, który z podmiotów najlepiej wypelnia obowiązki związane z ujawnieniami środowiskowymi.

Słowa kluczowe: informacje środowiskowe, sprawozdanie z działalności, raport środowiskowy

ENVIRONMENTAL DISCLOSURES IN SELECTED DOCUMENTS OF ENERGY COMPANIES

Summary

The environmental information included in financial statements is insufficient for management purposes, therefore non-financial reporting is required in this regard. The most commonly used forms include activity reports (CSDs) and CSR/environmental reports. Hence, the purpose of this paper is to analyze the scope of environmental information disclosed by listed energy companies (GDDs) after the introduction of CRS 9 and environmental reports in terms of their comparability (intra- and inter-company) as to the degree in which they meet the reporting obligations. The research covers the period of 2014-2016. In the introductory part, the method of literature review and legal studies is applied, while the empirical part offers an analysis of the reports submitted by selected entities, with conclusions of the research reached through an inductive approach. The author indicates which of the studied entities best fulfills the obligations related to environmental disclosures.

Key words: environmental information, activity report, environmental report

JEL classification: M41, Q56

1. Wstęp

We współczesnej gospodarce kluczem do sukcesu są m.in.: zaufanie interesariuszy do przedsiębiorstwa, pozytywne relacje oraz przekonanie o społecznie odpowiedzialnej postawie danego podmiotu, również w zakresie zagadnień ekologicznych. Takie oczekiwania wobec przedsiębiorstwa stwarzają nowe sytuacje decyzyjne, a co za tym idzie, generują specyficzne zapotrzebowanie na informacje. Podejmowanie decyzji, a szerzej zarządzanie, wymaga odpowiedniego instrumentarium, to zaś odpowiednich informacji na różny temat. Instrumenty analityczne zarządzania, narzędzia informacyjne i służące komunikacji odgrywają istotną rolę w formułowaniu celów i sposobów ich realizacji, pomiaru wyników oraz rozliczania odpowiedzialności tak w odniesieniu do decyzji ekonomicznych, jak i związanych z aspektami środowiska naturalnego. Okazało się, że informacje środowiskowe zawarte w sprawozdaniach finansowych są niestety niewystarczające w warunkach zwiększonego na nie zapotrzebowania, dlatego coraz więcej uwagi poświęca się możliwościom, jakie dają w tym zakresie sprawozdanie z działalności i raporty środowiskowe. Stąd celem artykułu jest analiza zakresu informacji środowiskowych ujawnianych przez giełdowe spółki energetyczne w sprawozdaniach z działalności (SzD) po wprowadzeniu KSR numer 9 i w raportach/sprawozdaniach środowiskowych pod kątem ich porównywalności (wewnątrzpodmiotowej i międzypodmiotowej) w kontekście wywiązywania się ze zobowiązań sprawozdawczych w tym zakresie. Podmiotem badań są spółki energetyczne notowane na Warszawskiej Giełdzie Papierów Wartościowych z dwóch powodów: (1) dostępność danych, które takie podmioty są zobligowane prezentować oraz (2) duże obciążenie środowiska związane z charakterem prowadzonej przez nie działalności. Przedmiotem badań są dostępne raporty społeczne (CSR)/środowiskowe i SzD z lat 2014-2016. Analiza porównawcza tych ostatnich umożliwiła odpowiedź na pytanie, czy wprowadzenie KSR numer 9 zdeterminowało przygotowywanie i zawartość informacyjną SzD oraz osiągnięcie postawionego celu. Realizacji celu posłużyło również syntetyczne przedstawienie istoty tych wybranych instrumentów raportowania środowiskowego.

2. Instrumenty raportowania środowiskowego

Aktualnie do najczęściej omawianych i wykorzystywanych instrumentów raportowania zagadnień środowiskowych należą SzD oraz *stricte* raporty społeczne przedsiębiorstwa, zawierające części ekologiczne lub samodzielne raporty/sprawozdania środowiskowe sporządzane według standardów GRI¹. Ze względu na fakt poruszania tych zagadnień we wcześniejszych publikacjach oraz konieczność uniknięcia autoplagiatu zostaną podane tylko niezbędne informacje o tych instrumentach [Kryk, 2011, s. 253-270; Kryk, 2017, s. 108-117].

Raportowanie środowiskowe stanowi rozszerzenie sprawozdawczości firm, a jego celem jest komunikowanie ich dokonań w interesie poszczególnych grup interesariuszy

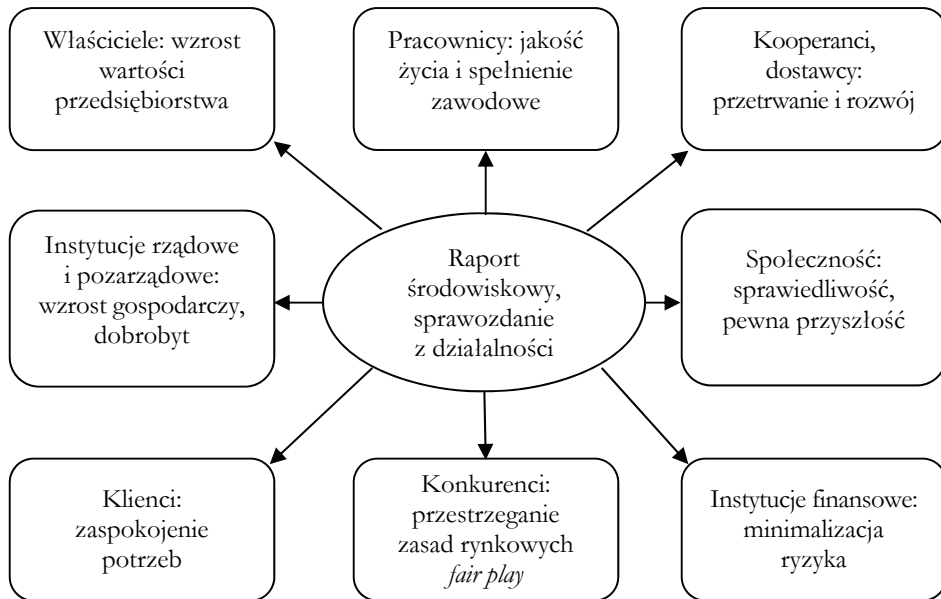
---

¹ O tych zagadnieniach pisał m.in. [Dziawgo, 2010; 2014].

(rysunek 1.). Raportowanie jest związane z upublicznieniem danych ekologicznych (m.in. o: oddziaływaniu na środowisko, ryzyku ekologicznym, prowadzonych działaniach proochronnych), które tradycyjnie nie są prezentowane opinii publicznej. Publikacja takich danych wynika z postulatu jawności i transparentności działań organizacji.

RYSUNEK 1.

Interesariusze raportowania środowiskowego i ich potrzeby

Źródło: opracowanie na podstawie: [Łukasiewicz, 2010, s. 14; Kryk, 2011a, s. 117].

Raportowanie środowiskowe, w ramach raportowania niefinansowego, coraz bardziej zyskuje na znaczeniu. Od 1 stycznia 2017 roku raportowanie niefinansowe stało się obowiązkowe dla firm będących jednostkami zainteresowania publicznego, które zatrudniają ponad 500 osób i osiągnęły w poprzednim roku sumę bilansową powyżej 20 mln euro lub przychody netto powyżej 40 mln euro. W Polsce nowy wymóg sprawozdawczy dotyczy około 300 przedsiębiorstw². Wprowadzenie tego obowiązku jest konsekwencją wdrażania *Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/95/UE z dnia 22 października 2014 roku zmieniającej dyrektywę 2013/34/UE w odniesieniu do ujawniania informacji niefinansowych i informacji dotyczących różnorodności przez niektóre duże jednostki oraz grupy* (Dz. Urz. UE, 2014). Przy czym dyrektywa ta odnosi się zarówno do sprawozdań społecznych/środowiskowych, jak i SzD. W naszym kraju dodatkowo istnieją obligatoryjne i fakultatywne regulacje prawne, które obejmują SzD [por. Hońko, 2014, s. 122].

² Główne zmiany, dotyczące raportowania informacji niefinansowych, są wprowadzane poprzez zmianę ustawy o rachunkowości, natomiast wymogi ujawniania polityki różnorodności w wyniku zmiany rozporządzenia Ministra Finansów w sprawie informacji bieżących i okresowych (Dz. U. 2016).

Najważniejszym uregulowaniem obligatoryjnym jest *Ustawa z dnia 29 września 1994 roku o rachunkowości ze zmianami* (art. 49 i 55) (Dz. U. 2016). Nakłada ona obowiązek sporządzania SzD na: spółki kapitałowe, spółki komandytowo-akcyjne, towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych, towarzystwa reasekuracji wzajemnej, spółdzielnie, przedsiębiorstwa państwowe, a także spółki jawne i komandytowe, których wszystkimi wspólnikami ponoszącymi nieograniczoną odpowiedzialność są: spółki kapitałowe, spółki komandytowo-akcyjne lub spółki z innych państw o podobnej do tych spółek formie prawnej. Zatem zgodnie z ustawą, SzD przygotowują jednostki prowadzące działalność gospodarczą w określonej formie, bez względu na wielkość przychodów czy poziom zatrudnienia³. Natomiast grupy kapitałowe (jednostka dominująca), mające siedzibę albo miejsce sprawowania zarządu na terytorium Polski, są zobligowane do przygotowania skonsolidowanych sprawozdań rocznych grupy kapitałowej/raportów zintegrowanych obejmujących SzD.

Z kolei, najważniejszym dokumentem fakultatywnym, zawierającym wytyczne dotyczące SzD, jest *Krajowy Standard Rachunkowości (KSR) numer 9 „Sprawozdanie z działalności”* (Dz. Urz. MF 2014). Ma on wspomóc przygotowanie SzD, zgodnego z przepisami ustawy o rachunkowości, odpowiadającego oczekiwaniom interesariuszy, promującego dobre praktyki w tym zakresie, stanowiącego uzupełnienie i dopełnienie sprawozdania finansowego. Standard ten najprecyzyjniej określa kto, kiedy i w jaki sposób powinien opracowywać SzD i prezentować, co powinno ono zawierać, czym się cechować, jakie spełniać zasady, ale bez podawania jednolitego, szczegółowego wzorca takiego raportu, przedstawiając dodatkowe użyteczne informacje ilościowe i jakościowe, finansowe i niefinansowe dotyczące działalności, wyników i sytuacji jednostki, których nie zawiera sprawozdanie finansowe, a mających znaczenie dla oceny osiągniętych wyników, aktualnej sytuacji oraz ich zmian na przyszłość. Wśród informacji istotne miejsce przypisano uwarunkowaniom środowiskowym, w szczególności o: gospodarowaniu zasobami i składnikami przyrody, wpływie jednostki na środowisko (w tym ryzykach i zagrożeniach środowiskowych), działaniach proekologicznych, opłatach środowiskowych i innych kosztach z tym związanych, proekologicznych przepisach prawnych, działaniach społecznych wraz z opisem kampanii społecznych i polityki jednostki w tym zakresie. W sprawozdaniu można wykorzystać zewnętrzne standardy i rekomendacje opracowane przez organizacje środowiskowe. W takiej sytuacji należy odwołać się do stosowanych dokumentów.

Niezależnie od omawianego aspektu, SzD powinno być: użyteczne, wiarygodne, przydatne, zrozumiałe oraz porównywalne w każdym zakresie, również środowiskowym [*Krajowy Standard Rachunkowości...*, 2014]. Jednak należy przypomnieć, że zgodnie z art. 10, ust. 3 ustawy o rachunkowości, zarząd jednostki nie musi stosować KSR. Jeżeli się tego dobrowolnie podejmie, to będzie to miało przełożenie na sam fakt sporządzania sprawozdania oraz jego tematykę i zakres.

Do opracowywania raportów społecznych z aspektami ekologicznymi lub samodzielnych raportów środowiskowych dość powszechnie są wykorzystywane standardy

---

³ W przypadku jednostek mikro i małych, które mają obowiązek sporządzania sprawozdania z działalności zgodnie z ust. 1, mogą one nie sporządzać tego sprawozdania, pod warunkiem że w informacji dodatkowej przedstawią informacje dotyczące nabycia udziałów własnych.

opracowane przez Światową Inicjatywę Sprawozdawczą (*Global Reporting Initiative – GRI*). Najnowsze i najpełniejsze wytyczne raportowania społecznego zostały oznaczone jako G4⁴. Są to ogólnodostępne wytyczne, mające zastosowanie w sprawozdawczości pozafinansowej na temat: gospodarczych, ekologicznych i społecznych aspektów działalności, produktów i usług dowolnego przedsiębiorstwa (dane z tego zakresu są określane jako ESG⁵). Wersja G4 z 2016 roku zaczęła obowiązywać od 1 stycznia 2017 roku. Raport sporządzony według standardów GRI stanowi uzupełnienie do informacji zawartych w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym lub równoważnych dokumentach.

Budowanie raportu zgodnie z wytycznymi GRI powinno uwzględniać szereg zasad, zwłaszcza zasady: przejrzystości, włączenia, zrozumiałości, stosowności, kontekstu zrównoważonego rozwoju czy dokładności. Raporty nie mogą być wybiórcze w przedstawianiu informacji, powinny stanowić możliwie dobrze wyważoną ocenę osiągnięć przedsiębiorstwa, a raz wybrane granice i obszary raportu powinny być stałe. Informacje powinny być podane w formie zrozumiałej dla jak najliczniejszej grupy interesariuszy, a jednocześnie z zachowaniem odpowiedniego stopnia ich dokładności [szerzej: *Global Reporting Initiative*].

Wytyczne GRI ujmują wskaźniki szczegółowe w trzech kategoriach⁶: ekonomicznej, środowiskowej i społecznej. Kategoria środowiskowa opisuje wpływ organizacji na przyrodę ożywioną i nieożywioną, zawiera wyniki związane z: czynnikami produkcji, skutkami produkcji, wpływem na bioróżnorodność, przestrzeganiem zasad ochrony środowiska oraz inne istotne informacje, takie jak np. wydatki i inwestycje na ochronę czy wartość kar pieniężnych za nieprzestrzeganie prawa w tym obszarze. W ścisłym sensie wskaźniki w kategorii środowiskowej obejmują następujące elementy: *Materiały/Surowce* (G4 – EN1 i EN2), *Energię* (G4 – EN3 do EN7), *Wodę* (G4 – EN8 do EN10), *Bioróżnorodność* (G4 – EN11 do EN14), *Emisje* (G4 – EN15 do EN21), *Ścieki i odpady* (G4 – EN22 do EN26), *Produkty i usługi* (G4 – EN27 i EN28), *Zgodność z regulacjami* (G4 – EN29), *Transport* (G4 – EN30), *Ogólne* (G4 – EN31), *Ocenę środowiskową dostawcy* (G4 – EN32 i EN33), *Mechanizmy skargowe dotyczące kwestii środowiskowych* (G4 – EN34) [*G4 Wytyczne dotyczące raportowania*, 2016]. Wszystkie elementy powinny być uwzględniane przy sporządzaniu raportu.

Global Reporting Initiative, oprócz podziału na trzy kategorie, opublikowała dziesięć *Suplementów sektorowych*, w tym dla energetyki uznanej za jeden z kluczowych sektorów z racji odpowiedzialności względem gospodarki, społeczeństwa i środowiska. Zawartość tych *Suplementów sektorowych* została zaktualizowana, dzięki czemu można je wykorzystywać z *Wytycznymi G4*⁷. Aktualizacja polegała m.in. na dodaniu do wszystkich elementów, we wszystkich kategoriach, uzupełnień w tym przypadku ściśle dotyczących sektora energetycznego.

⁴ Wersja G4 poszerza zakres raportowania społecznego (w porównaniu z wytycznymi G3) pod względem ich istotności w obszarze: angażowania interesariuszy w proces tworzenia raportu, podkreślenia roli łańcucha wartości oraz doboru treści, które powinny pojawić się w raporcie [Aluchna, Mikołajczyk, 2016].

⁵ Skrót ten oznacza: E – *environment*, S – *social*, G – *governance*.

⁶ Wskaźniki szczegółowe prezentują sposób zarządzania organizacją oraz jej wyniki w odniesieniu do istotnych aspektów.

⁷ Nowa wersja ma tytuł: *Suplementy sektorowe GRI [G4 Sector Disclosures]*.

Niezależnie od rodzaju przedsiębiorstw czy analizowanych aspektów, należy podkreślić, że GRI sugeruje, aby w ramach przygotowania raportu każda organizacja zadeklarowała poziom, który został osiągnięty w zakresie aplikacji Ramowych Zasad Raportowania GRI (tym też raport różni się od SzD). Określenie poziomu aplikacji zapewni czytelnikom/interesariuszom klarowną i jednoznaczną informację o tym, w jakim stopniu wytyczne tego standardu zostały zastosowane w danym raporcie, z uwzględnieniem stopniowego, rozłożonego w czasie rozszerzania zastosowania zasad tego raportowania. Stworzenie trzech poziomów (oznaczonych odpowiednio literami: C, B i A) pozwala sprostać potrzebom zarówno organizacji początkujących, średnio zaawansowanych, jak i tych najbardziej doświadczonych w tego typu sprawozdawczości. Ponadto, na każdym poziomie wprowadzono dodatkowe oznaczenie „+”, potwierdzające dokonanie weryfikacji raportu przez zewnętrzny, niezależny organ potwierdzający, co stanowi swego rodzaju rekomendację rzetelności zaprezentowanych informacji.

Zasadniczo zawartość SzD i raportów społecznych uwzględniających aspekty środowiskowe może być podobna, natomiast inna będzie motywacja ich sporządzenia. W zależności od rodzaju i wielkości podmiotu, dla jednych nie będzie to już dobrowolną decyzją, lecz ustawowym obowiązkiem (i to zarówno w odniesieniu do opracowywania raportów, jak i sprawozdań), dla pozostałych – nadal będzie to wynikiem dobrowolnej, przemyślanej i własnej decyzji. Abstrahując od motywacji i instrumentu, ważne jest, by raportowanie informacji niefinansowych (tu środowiskowych) nie było sprawozdawczością *pro forma* i by odzwierciedlało faktyczne podejście/politykę przedsiębiorstwa do pewnych obszarów, ogólnie określanych jako ekologiczna odpowiedzialność biznesu.

3. Analiza ujawnień środowiskowych w sprawozdaniach z działalności i raportach środowiskowych giełdowych spółek energetycznych

Do badania wybrano jednostki objęte indeksem WIG-Energia. Jest ich 10 i prawie do wszystkich (oprócz INTERAOLT/Inter RaoLietuva AB i CEZ Polska Spółka z o.o., mających siedziby poza naszym krajem) odnoszą się przepisy ustawy o rachunkowości (art. 49 i 55), mówiące o sporządzaniu SzD. Polskie podmioty (8) są również objęte obowiązkiem przygotowywania raportów społecznych/środowiskowych, ale dopiero od bieżącego roku. W badanym okresie nie było to obligatoryjne. W tabeli 1. zaprezentowano wyniki ujawnień środowiskowych w: (1) SzD z 2014 roku, kiedy wprowadzono KSR numer 9 i 2016 roku, aby sprawdzić, czy wpłynął on na przygotowywanie tych sprawozdań, (2) raportach społecznych/środowiskowych.

TABELA 1.

Przeгляд informacji środowiskowych w jednostkach WIG-Energia

Skróć/nazwa	Liczba stron dokumentu	Odrębna część SzD dotycząca kwestii środowiskowych	Ujawnienia środowiskowe w SzD (2014)	Liczba stron dokumentu	Odrębna część SzD dotycząca kwestii środowiskowych	Ujawnienia środowiskowe w SzD (2016)	Raport społeczny z częściami ekologicznymi/raport środowiskowy
BEDZIN/ Grupa Kapitałowa Elektrociepłownia „Będzin” SA	29	nie (są tylko 3 podpunkty w punkcie <i>Dodatkowe informacje</i> – 1 s.)	We wspomnianym punkcie są podpunkty o: emisji zanieczyszczeń do powietrza, pozwoleniach zintegrowanych i jedno zdanie o kontroli środowiskowej. Bardzo ogólne informacje bez jakichkolwiek danych.	37	tak (punkt 28.1 – 1 s.)	Pojawił się punkt pt.: <i>Zagadnienia dotyczące środowiska naturalnego</i> (nadal umieszczony w informacjach dodatkowych), w którym, oprócz zapisów wcześniej podawanych, dopisano cztery krótkie zdania o handlu emisjami. Generalnie, ta część sprawozdania jest bardzo ograniczona.	Brak takich raportów. Bardzo ograniczone ujawnienia o środowisku, które są jedynie na stronie internetowej (http://www.ecbedzin-spzoo.pl/rodowisko-i-jakosc). Dotyczą inwestycji proekologicznych, struktury paliw i emisji, pozwoleń.
CEZ/ CEZ Polska Spółka z o.o.	–	b.d.	Spółka w ramach grupy z siedzibą w Wielkiej Brytanii, brak dostępu do sprawozdań polskiej części.	–	–	–	–
ENEA/ Grupa Kapitałowa ENEA SA	66	nie	Jedynie w części o czynnikach ryzyka nawiązano do zagadnień związanych ze środowiskiem (trzy krótkie akapity).	124	nie	W części o CSR wspomniano tylko o <i>Raportie zrównoważonego rozwoju</i> , zawierającym informacje środowiskowe. Ten wymienio również w dokumencie <i>Porozumienie do zrównoważonego rozwoju Enea SA za III kwartał 2016 r.</i> Natomiast SzD nie do końca są zgodne z wytycznymi KSR numer 9.	Od 2010 roku GK przygotowuje <i>Raport zrównoważonego rozwoju</i> z częściami ekologiczną. Ostatni to <i>Raport zrównoważonego rozwoju Grupy Enea za 2015 r.</i> przygotowany już według wytycznych GRI G4, na poziomie aplikacji Core (dostępny tylko na stronie internetowej: http://raportcsa.enea.pl/2015/pl). W tabeli wskaźników GRI brak weryfikacji zewnętrznej.

ENERGA/ Grupa Kapi- talowa Ener- ga SA	62	nie	<p>W SzD jest punkt o CSR (1 s.), gdzie nastąpiło odesłanie do Raportu CSR ze zdaniem, że Grupa zamierza ukazać kompletny obraz oddziaływania poszczególnych segmentów na środowisko i obywateli społecznie.</p>	125	nie	<p>Podobnie jak w SzD w 2014 roku, jest punkt o CSR (1,5 s. – z odesłaniem do raportu CSR), z tym że pojawił się akapit o zagadnieniach środowiskowych.</p>	<p>Raporty CSR z 2014 i 2016 roku przygotowano na podstawie wyliczonych GRI G4 na tzw. poziomie CORE (z uwzględnieniem wskaźników wchodzących w skład suplementu dla podmiotów z sektora energetycznego). Oba raporty zawierały część dotyczącą środowiska naturalnego, ale w 2014 roku wskaźniki nie były zweryfikowane przez audytora zewnętrznego.</p> <p>Dopiero w 2016 roku raport poddano weryfikacji przez niezależną firmę audytorską. Ponadto, ENERGA SA jest w składzie indeksu RESPECT (grupującego globalowe spółki odpowiedzialne społecznie i zarządzane według najlepszych standardów) oraz w indeksie FTSE4 Good Emerging Index. Pojawiła się również w rankingach, 70 Emerging Markets, prezentującym 70 spółek z rynków wschodzących z najwyższym wynikiem w obszarze środowiskowym, społecznym, a także w obszarze ładu korporacyjnego.</p>
---	----	-----	--	-----	-----	---	--

INTERAO-LIT/ Inter Rao Lietuva AB	-	b.d.	Siedziba firmy na Litwie	-	tak (pkt. 3.8 oraz w punktach: 3.5, 3.3 – łącznie około 3 s.)	-	-
KOGENERA/ KOGENERACJA Zespól Elektrociepłowni Wrocławskich	58	Tak (punkt 3.6 oraz w punktach: 3.3, 3.5 i 3.9 – łącznie około 3 s.)	W SzD jest cały punkt nazwany <i>Opisem śladu środowiska</i> (przedstawia w postaci graficznej dane o emisji pyłów i gazów). Oprócz niego, informacje środowiskowe są w kilku innych punktach, mianowicie w: <i>Ocena czynników i niepełnych zdarzeń (o zakresie na reaktywację składników, rekompensatach gazowych, efektywności i produkcji składowych), Charakterystyka czynników istotnych dla rozwoju Grupy (opis systemu handlu uprawnieniami do emisji CO₂, poziomach zintegrowanych, System Zarządzania Środowiskowego – o tym ostatnim tylko wspomniano), Zrównoważony rozwój (zawiera informacje o zakończonych inwestycjach środowiskowych, działaniach na rzecz bioróżnorodności, współpracy ze społecznymi mieszkanymi przy systemie białych certyfikatów) oraz Opis istotnych czynników ryzyka i zagrożeń (uwzględniający ryzyko związane z emisją CO₂).</i> Informacje przedstawiono przejrzysto i zrozumiale, czasami tylko jest za mało danych liczbowych (np. o inwestycjach), a zapis jest jedynie wzmianką na temat tego, co nie jest w SzD omówione.	60	-	-	Brak odrębnego raportu społecznego zawierającego aspekty ekologiczne czy też <i>stride</i> raportu środowiskowego. Mimo to, w 2016 roku KOGENERACJA SA po raz siódmy znalazła się w gronie najbardziej odpowiedzialnych firm notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie (Respect Index).
						Na stronie internetowej (http://www.raportroczny2016.kogeneracja.com.pl/pl/) w postaci pliku edf (nie przygotowuje się już wersji papierowej) jest <i>Raport roczny skonsolidowany</i> , obejmujący <i>Sprawozdanie Zarządu z działalności z odrębnym punktem dotyczącym spraw ekologicznych – Ocena na środowisko</i> (prezentacja wielkości emisji pyłów i gazów). Podobnie jak w SzD z 2014 roku, informacje środowiskowe są zawarte w formie podpunktów w punktach związanych z innymi zagadnieniami. Zachowana jest jednakowa konwencja prezentacji informacji i danych (zob. opis w komentarzu dotyczącej SzD z 2014 roku), co ułatwia ich odnalezienie i porównywanie. Dane liczbowe zwykle są przedstawiane w okresach dwuletnich, celem zobrazowania dynamiki zmian. Nowością jest dodatkowo umieszczenie informacji środowiskowych w odrębnych zakładkach na stronie internetowej: (1) <i>Wpływ na środowisko naturalne (energia i ekologia) (Zintegrowany System Zarządzania, Pozwolenia zintegrowane, System handlu uprawnieniami do emisji CO₂, Polityka jakości, Środowiskowa i BHP KOGENERACJI SA).</i> Takie rozwiązanie techniczne upraszcza interesaruszom zapoznanie się z ujawniającymi ekologicznymi bez konieczności odszukania SzD.	

PEP/ Polecenia Spółka Akcyjna	22	nie	Sprawozdanie z działalności jest bardzo ograniczone, nawet w stosunku do zasad jego przygotowania. Tylko w punkcie o ryzykach napisano o konieczności spełnienia przepisów o ochronie środowiska. Nie zawiera odniesienia do żadnych zagadnień CSR czy rozwoju zrównoważonego.	49	nie	Podobnie jak w 2014 roku, SzD są bardzo ograniczone, przy ich przygotowaniu nie wzorowano się na KSR numer 9. Wspomniano tylko o ryzyku związanym z niespełnieniem przepisów środowiskowych. Nie ma odniesienia do opracowanego w tym roku <i>Raportu z zakresu CVR</i> .	W 2016 roku po raz pierwszy przygotowano raport <i>Spoleczna Odpowiedzialność Biznesu</i> , zawierający rozdział <i>Ochrona Środowiska – podsumowanie działań w 2016 roku</i> (13 s.). Wykorzystano wskazówki GRI, ale nie w pełni. Opis jest dość ograniczony i pewnie z tego powodu nie został poddany weryfikacji przez niezależnego audytora.
PGE	73	tak (punkt 7.3 – 1/2 s.)	Sprawozdanie z działalności Grupy w punkcie <i>PGE a środowisko naturalne</i> tylko ogólnie wymienia wybrane działania prowadzone w jej ramach w tym zakresie. Brak jakichkolwiek szczegółów czy odniesienia do odpowiedniego dokumentu członków grupy. Zapis, iż w uznaniu swoich działań <i>podmioty Grupy Kapitałowej PGE otrzymują miana „Firm przyjaznych środowisku”, „Przedsiębiorstw Fair Play”, „Mecenasów Środowiska” i „Liderów Polskiej Ekologii”</i> miał charakter promocyjny i pośrednio sugerował sukcesy ekologiczne.	174	tak (punkt 4.3.6 – 3 s.)	Sprawozdanie z działalności z 2016 roku diametralnie zmieniło się (w sensie pozytywnym) w porównaniu z tymi z 2014 roku. Jest sporządzone zgodnie z zasadami dotyczącymi korporacji i KSR numer 9, co daje możliwość porównywania z innymi tego typu firmami. W punkcie <i>Opowiedzialne podejście do środowiska naturalnego</i> , zgodnie z wytycznymi GRI, zawarto następujące elementy: system zarządzania środowiskiem, energia z biomasy, ochrona powietrza, emisje CO ₂ , gospodarka odpadami i produktami ubocznymi, gospodarka wodno-ściekowa, rekultywacja terenów niekorzystnie przekształconych, zapobieganie emisjom hałasu. Dane przedstawiono przystępnie, logicznie i przejrzysto. Na końcu opracowania umieszczono nawet <i>Indeks wskaźników GRI G4</i> i <i>Global Compact</i> z odniesieniem do konkretnych stron raportu, załączników i innych dokumentów, co świadczy o dostosowaniu się do obowiązujących przepisów w zakresie raportowania. Zatem w SzD ujawniono	W 2016 roku przygotowano <i>Raport Środowiskowy</i> (20 stron), który zawiera informacje ekologiczne na temat: ograniczenia wpływu wywarzania energii i wydobycia węgla brunatnego na środowisko (w tym redukcji: emisji gazów, pyłów, odpadów i inwestycji w tym zakresie), ochrony wód, ziemi, produkcji i przesyłania zielonej energii oraz dostawy usług systemowych. Informacje są przejrzyste, zrozumiałe, ale niekompletne w stosunku do wymogów wyznaczonych przez GRI. Nie określono także poziomu aplikacji Ramowych Zasad Raportowania GRI. Grupa posiada również

TAURONPE / Grupa Kapitalowa TAURON Polska Energetyka SA	143	(punkt 7.3 – 1 s.)	Sprawozdanie z działalności sporządzono zgodnie z zasadami dotyczącymi korporacji. W punkcie pt.: <i>Zagadnienia dotyczące środowiska naturalnego</i> wymieniono: najważniejsze działania w dziedzinie ochrony środowiska, kwotę opłat za gospodarcze korzystanie ze środowiska naturalnego i poniesioną karę ekologiczną. Zapis ma charakter informacyjny, brak odniesienia do danych w czasie czy jakiegokolwiek komentarza.	140	(punkt 2.10.4 – 4 s.)	informacje, których zabrakło w niedopracowanym <i>Raporcie Środowiskowym</i> . Aby ten ostatni był przydatny, powinien chociaż zawierać odniesienie do dokumentów zawierających bardziej precyzyjne informacje.	<p><i>Deklarację środowiskową w sprawie polityki środowiskowej</i>, podkreślając, iż działalność gospodarcza jest prowadzona zgodnie z obowiązującymi przepisami prawnymi i innymi wymaganiami, w tym z normami dotyczącymi ochrony środowiska oraz wewnętrznymi regulacjami.</p> <p>Przyjęto do realizacji <i>Strategię zrównoważonego rozwoju Grupy TAURON na lata 2016-2018</i> z <i>perspektywą do roku 2020</i>, w której jednym z kierunków strategicznych jest ochrona środowiska. Systematyzuje ona zarówno podejście do CSR, jak i metodologię oceny efektywności podejmowanych działań na podstawie wskaźników GRI. To rzuca na <i>Raport Zrównoważony rozwój</i>, zawierającą podrozdział Ochrona środowiska przygotowany według wytycznych GRI G4 (dostępny on line). Został on poddany weryfikacji przez niezależnego audytora.</p>
--	-----	--------------------	--	-----	-----------------------	---	--

ZEPAK/ Zespół Elek- trowni Pół- nów – Ada- mów – Konin S.A.	72	tak (pkt. 10.1 – 5 s.)	Sprawozdanie z działalności sporząd- zono zgodnie z zasadami dotyczą- cymi korporacji. W punkcie pt.: <i>Zaaw- gęzowanie w kwestie środowiskowe</i> odpo- wiednio opisano: ochronę powiet- rza, gospodarkę ściekową, odpado- wą, hałas, kontrolę pozwoleń zін- tegowanych i ISO 14001.	56	tak (punkt 10.1 – 3s.)	Część ekologiczna ma identyczny tytuł i za- wartość podobną jak w SZD z 2014 roku, tylko zabrakło aktualnych prezentacji gra- ficznych emisji, to zaś nieco ograniczyło porównywalność pewnych danych. Treść jest przejrzysta, ale zbyt syntetyczna.	Na stronie internetowej firmy pt.: <i>Raporty bieżące</i> umieszcza się bieżące de- cyzje (np. <i>Decyzja Regeo- nalnego Dyrektora Ochrony</i> <i>Środowiska w Poznaniu w spra- wie Odlewniki Osiciłono</i>). Brak jednolitego, zbior- czego raportu środowis- kowego czy społeczne- go z aspektami ekolo- gicznymi.
--	----	---------------------------	--	----	---------------------------------	---	--

Źródło: opracowanie własne na podstawie: sprawozdań z działalności lub skonsolidowanych raportów rocznych/raportów zintegrowanych, raportów społecznych/środowiskowych.

Z analizy wynika, że:

- w 2014 roku połowa badanych jednostek (PEP, ENERGA, ENEA, BEDZIN) nie miała wyodrębnionych części z informacjami środowiskowymi w SzD, natomiast w 2016 roku dotyczyło to trzech jednostek (BEDZIN uzupełnił sprawozdanie o taki punkt);
- w większości SzD był jeden punkt na ten temat, tylko w KOGENER-ze takie informacje wystąpiły w czterech punktach, średnio przeznaczano na to około dwie strony;
- w 2016 roku nastąpiły pozytywne zmiany w SzD, w porównaniu z tymi z 2014 roku, najistotniejsze dotyczyły: KOGENERY, PGE i TAURONU, które sporządziły sprawozdania zgodnie z KSR numer 9. Ich raporty zawierają przejrzyste, porównywalne informacje i dane środowiskowe. W pozostałych podmiotach zmiany nie były tak spektakularne, ich SzD wymagają dalszego udoskonalania i modyfikacji, gdyż większość ujawnień miała charakter opisowy, dość ogólny z niewielką ilością danych liczbowych, bez zachowania wskazówek zawartych w KSR numer 9. Ograniczoność zapisów ekologicznych powoduje, iż SzD pięciu jednostek w danym zakresie nie posiadały wszystkich cech od nich wymaganych (a wskazanych w standardzie), w tym przydatności i porównywalności;
- w 2016 roku raporty społeczne z częścią ekologiczną (zwane także raportami zrównoważonego rozwoju)/środowiskowe posiadało pięć z badanych ośmiu podmiotów (ENEA, ENERGA, PEP, PGE, TAURON), zostały one przygotowane na podstawie wytycznych GRI G4. Tylko dwa raporty (ENERGA i TAURONU) zostały zweryfikowane przez zewnętrznego audytora, zaś pozostałe nie były poddane takiej weryfikacji.

Generalnie, w 2016 roku większość badanych podmiotów starało się sporządzić SzD zgodnie z wytycznymi KSR numer 9, uwzględniając informacje środowiskowe, tylko stopień dopasowania do wytycznych standardu był różny. Z tego powodu nie wszystkie sprawozdania posiadały wymagane cechy. Podobnie było w przypadku raportów środowiskowych, ponad połowa badanych je opracowała i to na podstawie wytycznych GRI G4, ale tylko dwóch badanych sprostało wymogom audytorów.

4. Podsumowanie

Przeprowadzona analiza zakresu i prawidłowości ujawnień środowiskowych w SzD i raportach środowiskowych jest podstawą do syntetycznej oceny wywiązywania się ze zobowiązań sprawozdawczych w tym zakresie. Do jej wykonania wykorzystano następującą skalę ocen: niezadowolająca (+), średnio zadowolająca (++), dość zadowolająca (+++), zadowolająca (++++)). W tabeli 2. przedstawiono liczbę plusów możliwych do osiągnięcia w odniesieniu do SzD i raportów środowiskowych przez poszczególne podmioty, która determinuje jego ocenę ostateczną. Natomiast w tabeli 3. zaprezentowano wyniki syntetycznej oceny podmiotów w badanym zakresie.

TABELA 2.

Liczba plusów możliwych do osiągnięcia przez jednostkę

Rodzaj oceny	Przez jednostkę
Niezadawalająca	2-3
Średnio zadowalająca	4-5
Średnio zadowalająca	6-7
Zadawalająca	8

Źródło: opracowanie własne.

TABELA 3.

Syntetyczna ocena wywiązywania się podmiotów ze zobowiązań sprawozdawczych dotyczących środowiska

Podmiot	SzD	Raporty środowiskowe	Łączna liczba (+)/ ocena
BEDZIN	+	+	2
ENEA	+	++	3
ENERGA	+	+++	4
KOGENERA	+++	+	4
PEP	+	++	3
PGE	+++	+++	6
TAURONPE	+++	++++	7
ZEPAK	+++	+	4

Źródło: opracowanie własne.

Biorąc pod uwagę powyższe, można sformułować poniższe wnioski.

1. W 2016 roku trzy podmioty (tj. 37,5% badanych) miały ocenę niezadawalającą w zakresie wywiązywania się ze zobowiązań sprawozdawczych dotyczących środowiska, taka sama liczba miała ocenę średnio zadowalającą, a tylko dwa (25%) uzyskały zadowalającą.
2. Sprawozdania z działalności i raporty środowiskowe połowy podmiotów jeszcze nie posiadały cech wyznaczonych standardami, co oznacza konieczność ich doskonalenia.

Niezależnie od tego, ile jeszcze starań jest potrzebnych, by SzD i raporty osiągnęły wymagane cechy oraz poziom dokładności, pozytywne jest to, że podmioty gospodarcze zaczęły je opracowywać i traktować jako czynnik determinujący ich postrzeganie i funkcjonowanie na rynku. Duże znaczenie w tym „sklanianiu” przedsiębiorstw do sporządzania raportów środowiskowych zgodnych ze standardami z pewnością mają instrumenty administracyjno-prawne, które precyzują nie tylko terminy wdrażania określonych rozwiązań, ale również konsekwencje związane z brakiem ich stosowania.

Literatura

- Aluchna M., Mikołajczyk O., 2016, *Akcjonariusze vs. interesariusze. Przypadek raportowania zintegrowanego*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu”, nr 436.
- Dziawgo L., 2014, *Greening financial market*, “Copernican Journal of Finance & Accounting”, vol. 3, no. 2.
- Dziawgo L., 2010, *Zielony rynek finansowy*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa.
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/95/UE z dnia 22 października 2014 roku zmieniająca dyrektywę 2013/34/UE w odniesieniu do ujawniania informacji niefinansowych i informacji dotyczących różnorodności przez niektóre duże jednostki oraz grupy, Dz. Urz. UE, 15.11.2014.
- G4 Sector Disclosures, <https://www.globalreporting.org/information/g4/sector-guidance/sectorguidanceG4/Pages/default.aspx> (data wejścia: 10.06.2017).
- G4 Wytyczne dotyczące raportowania, 2016, GRI, pdf, <http://pihrb.org/28-06-2016-wytyczne-raportowania-gri-g4-juz-po-polsku/> (data wejścia: 10.06.2017).
- Hońko S., 2014, *Sprawozdanie z działalności jako źródło informacji o oddziaływaniu jednostki na środowisko*, „Ekonomia i Środowisko”, nr 3(50).
- Global Reporting Initiative – czyli trochę o raportowaniu społecznym, <http://odpowiedzialnybiznes.pl/artykuly/global-reporting-initiative-czyli-troche-o-raportowaniu-spoecznym> (data wejścia: 10.06.2017).
- Krajowy Standard Rachunkowości nr 9 „Sprawozdanie z działalności”. Załącznik do uchwały nr 6 Komitetu Standardów Rachunkowości z dnia 15 kwietnia, 2014, Dz. Urz. Ministra Finansów, poz. 17, Warszawa.
- Kryk B., 2011, *Raportowanie społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw za środowisko przyrodnicze*, „Zeszyty Naukowe nr 625 Finanse, Rynki finansowe, Ubezpieczenia”, nr 32.
- Kryk B., 2011a, *Strategia ekologizacji przedsiębiorstwa a raportowanie społecznej odpowiedzialności za środowisko*, [w:] *Inżynieria produkcji, przedsięwzięcia proekologiczne, ergonomia i bezpieczeństwo pracy*, M. Dudek, H. Howaniec, W. Waszkielewicz (red.), Akademia Techniczno-Humanistyczna w Bielsku-Białej, Bielsko-Biała.
- Kryk B., 2017, *Informacje środowiskowe w sprawozdaniach z działalności*, „Prace Naukowe UE we Wrocławiu” nr 479.
- Łukasiewicz G., 2010, *Rola działu personalnego w raportowaniu społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw*, [w:] *Problemy pracy i polityki społecznej*, B. Szopa (red.), Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków.
- Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 25 maja 2016 roku zmieniające rozporządzenie w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim, Dz. U. 2016, poz. 860.
- Ustawa z dnia 29 września 1994 roku o rachunkowości, Dz. U. 2016, poz. 1047 ze zm.